

2. Кошманова Т.С. Развитие педагогической освіти у США (1960 – 2000 гг.): автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Т.С. Кошманова / Институт педагогики и психологии профессиональной освіти АПН Украины. – К., 2002. – 20 с.
3. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Методика викладання у вищій школі» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» [О.Є. Коваль, М.М. Корман]. – Тернопіль: ТНЕУ, 2007. – 171 с.
4. Погребняк Н.М. Провідні тенденції фахової підготовки майбутнього вчителя до науково-дослідної роботи в країнах Західної Європи / Погребняк Н.М. // Проблеми сучасної педагогічної освіти: [зб. ст.]. Сер.: Педагогіка і психологія. Вип. 22; Ч. 1 / РВНЗ «Крим. гуманіт. ун-т». – Ялта, 2009. – С. 158-164.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: [навч. посіб для студ. вищ. навч. закл.] / М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.

Коваль О.Е.

РЕАЛИЗАЦИЯ НОВЕЙШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ФОРМИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНО-НРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ МАГИСТРАНТОВ
ЭКОНОМИЧЕСКИХ ВУЗОВ

В статье исследована проблема реализации новейших образовательных технологий формирования профессионально-нравственных ценностей в профессионально-образовательной области при помощи знаково-контекстного и лабораторно-клинического обучения.

Ключевые слова: новейшие технологии нравственного воспитания профессионально-образовательной области, профессионально-нравственные ценности, концепция рефлексивного подхода, принцип двойственной когнитивной цели, знаково-контекстное обучение, лабораторно-клиническое обучение.

Koval O.E.

REALIZATION OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGY OF THE SHAPING
THE PROFESSIONALLY-MORAL VALUES OF FUTURE MASTER'S
OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF ECONOMIC TYPE

This article examines the problem of implementation of new educational technologies shaping professional and moral values in professional education industry iconic shortcut and laboratory-clinical studies.

Key words: new technologies moral education vocational education sector, professional and moral values, the concept of reflexive approach, principle of dual cognitive goal, iconic shortcut and laboratory-clinical studies.

УДК 378.147

Красильщик Г.К., Райлянова В.Е.*

ЧИТАННЯ ЯК ОДИН З МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ
(НІМЕЦЬКОЇ) МОВИ У ВНЗ

У цій статті показано, що на молодших курсах студенти повинні настільки практично засвоїти мову, щоб уміти правильно говорити, писати і читати сучасну художню і суспільно-політичну літературу, не вдаючись до словника, і розуміти загальний зміст читаного. На старших же курсах повинно відбуватися подальше поглиблення знань про мову і вдосконалення умінь у галузі читання та навичок усного мовлення.

Ключові слова: метод, навчання, читання, іноземна мова.

Методика викладання іноземних мов повинна ґрунтуватися на розумному поєднанні теорії та практики, широкому використанні мови, яка звучить на уроках

* © Красильщик Г.К., Райлянова В.Е.*

іноземної мови, ретельному відборі мовного матеріалу, зокрема зразків мови, і створення науково обґрунтованої системи вправ для оволодіння усною і письмовою іноземною мовою.

Загальноосвітнє значення вивчення іноземних мов особливо яскраво показано в роботі Л. Щерби [12]. Порівнюючи різні способи мислення людей, що говорять різними мовами, науковець дуже тонко і переконливо показав, як це розходження може бути використане в освітніх цілях під час навчання іноземних мов.

Вивчення мови на старших курсах буде успішним лише в тому випадку, якщо на молодших курсах буде закладено основи, які дозволять студентам правильно викладати свої думки в усній і письмовій формі. Навчаючи мові, потрібно вчити студентів мислити.

Мета статті полягає в тому, щоб показати, як на молодших курсах студенти повинні настільки практично засвоїти мову, щоб уміти правильно говорити, писати і читати сучасну художню та суспільно-політичну літературу, не вдаючись до словника, і розуміти загальний зміст прочитаного. На старших же курсах повинно відбуватися подальше поглиблення знань про мову і вдосконалення умінь у галузі читання та навичок усного мовлення.

Виходячи з мети можна визначити такі завдання:

- показати, що на старших курсах має відбуватися подальше поглиблення знань про мову і вдосконалення умінь у галузі читання і навичок усного мовлення;
- навчити студентів виражати одні й ті ж думки різними словами та різні думки одними і тими ж словами;
- ознайомити студентів зі скорочуванням і розширюванням тексту, описуванням картини, дотримуючись логічного ходу думок і т.ін.;
- підготувати студентів до стеження не тільки за загальною фабулою, але і більш глибоко проникати у зміст прочитаного;
- привчити студентів роздумувати над текстом, а не тільки схоплювати загальний зміст.

Проблемам, які були висвітлені в статті «Читання як один з методів навчання іноземній (німецькій) мові у ВНЗ», було приділено чимало уваги в роботах учених Є. Ковалевської, І. Меркулової, Л. Смирнової, М. Суворової, І. Толкачової, С. Фоломкіної, F. Loeser та інших. Вони приділили достатню увагу проблемним завданням у навчанні читання і говоріння іноземною мовою, але питання співвідношення між навчанням читання іноземною мовою на молодших і старших курсах не отримало належної уваги. Також проблема читання як одного з методів навчання іноземної мови не знайшло досить глибокої розробки в їхніх працях [2; 3; 7-10; 13].

Особливе значення для розвитку логічного мислення має читання. Передусім читання має величезне значення для самоосвіти. На питання, які літературні твори було б доцільно читати студентам, можна відповісти однією фразою: «...такі произведения, где каждая фраза значительна и не заставляет жалеть о потраченном на нее труде» [11, с. 111-129].

Нині у зв'язку з розширенням міжнародних зв'язків усна мова набула дуже важливого практичного значення. І там, де створено належні умови і хороші стимули, як вважає Є. Ковалевська, студенти навіть технічних вузів досягають добрих результатів [2]. Однак значення читання від цього не зменшується. Взаємна інформація, особливо наукова, відбувається через письмову мову, через книгу, журнал, газету.

Основне завдання під час навчання читання – навчити студента читати без перекладу газету, журнал, книгу. На думку Є. Пассова, досягається це шляхом аналітичного читання, а також спеціальних вправ [5].

Матеріал для читання у ВНЗ обов'язково повинен знайомити студента з різними аспектами життя німецького і австрійського народів. Повинні бути ретельно

відпрацьовані тексти з художньої (сучасної та класичної), потім – суспільно-політичної та наукової літератури.

З методичного погляду важливо, по-перше, дотримуватися певної градації труднощів – як у підборі авторів, так і їхніх творів: починати слід з адаптованої (тут під адаптацією розуміється лише скорочення тексту, а не його зміна) літератури, потім переходити до справжньої сучасної і, нарешті, до класичної. По-друге, слід підбирати уривки з художніх творів так, щоб вони розкривали певні теми програми і становили певну систему відомостей з даної теми. По-третє, важливо враховувати і композиційні труднощі текстів, і їх характер – описовий, розповідний тощо.

Як справедливо вважає С. Фоломкина, якщо в технічному ВНЗ аналітичне читання має тільки підлегле значення – допомогти студенту сприймати текст синтетично (без перекладу та аналізу), у мовному ВНЗ воно має і самостійну мету – привчити студента до вдумливого читання, навчити його співвідносити зміст з формою [10].

Природно, що аналітичне читання в справжньому сенсі цього слова доцільно розпочинати лише на II курсі, коли студент буде володіти достатнім словником і достатніми знаннями в галузі граматики. На I курсі здійснюється лише підготовка до цього важливого виду роботи над мовою.

На II курсі під час мовного аналізу тексту доцільно звертати більшу увагу на словотвір, особливо на семантику дієслівних префіксів, на фразеологію та ідеографічні синоніми.

На III курсі під час аналізу тексту можна використовувати ті відомості, які студенти отримують з курсу граматики і лексикології про склад словника, – неологізми, архаїзми, переосмислення слів, запозичення і т.д.

На IV курсі крім відомостей, які студенти отримують з курсу лексикології, повинні бути використані також ті відомості, які студенти набувають з курсу стилістики. Різниця між курсами буде полягати в глибині аналізу і характері аналізованого тексту.

Варто коротко зупинитися на виборі матеріалу. Для аналітичного читання на IV курсі доцільно вибирати уривки з одного твору, пропонуючи студентам прочитати весь твір удома. Знайомлячись з усім твором, студенту легше правильно оцінити й окремі уривки з нього, оскільки вже буде ясний загальний контекст. Без знання цього контексту не можна правильно зрозуміти аналізований уривок.

До кожного заняття студент готує 3-5 сторінок друкованого тексту. У завдання студента входить:

а) запам'ятовування змісту заданого уривка (у передачі змісту бажано частково використовувати нову лексику, з якою студент познайомився в уривку);

б) розкриття змісту уривка і визначення ставлення автора до героїв, подій, обстановки тощо (аналіз мовних і стилістичних засобів, за допомогою яких автор визначає своє ставлення до героїв, подій).

Передача змісту уривка повинна бути короткою. Цьому слід спеціально вчити студентів на заняттях з розвитку усного мовлення.

На думку М. Суворової значно більші труднощі відчувають студенти під час мовного та стилістичного аналізу тексту, бо тут їм доводиться творчо використовувати ті знання, які вони придбали з курсів лексикології, стилістики, граматики й фонетики (головним чином у сфері інтонації) [8].

Робота з аналізу літературного тексту складається з умінь знаходити потрібні для пояснення задуму автора мовні засоби та вміння правильно витлумачити їх.

Наприклад, для прози Гейне типовою є персоніфікація в описі природи і різні засоби іронії (двозначність, антитези, перифрази тощо) в описі подій і діючих осіб. Для німецького письменника Ервіна Штрітматтера особливо характерні лаконічність опису, численні повтори, антитези, різні перифрази, особливий підбір лексики і т.ін. [14, с. 383-388].

Як вважає Г. Богін, відшукування в тексті виразних засобів становить певні труднощі для студента, але ще важче дати їм правильне тлумачення. Однак правильне тлумачення виразних засобів і свідчить про правильне розуміння тексту, про вміння співвідносити форму та зміст, що є основним завданням аналітичного читання [1].

Якщо студент зможе коротко переказати прочитане, визначити головні мовні та стилістичні засоби, використані автором, і пояснити їх значення та основні ідеї твору, то можна вважати, що він виконав поставлене завдання.

На думку Є. Пассова, читання, як і всякий інший вид мовної діяльності, вимагає для свого розвитку спеціальних вправ. Саме читання є для цього гарною вправою, однак тільки самого читання недостатньо [6].

Ці вправи можна умовно поділити на два види:

- 1) смислові вправи, що стосуються змісту прочитаного;
- 2) мовні вправи.

Вправи для молодших курсів

I. Смислові вправи

До смисловим можна віднести такі види вправ:

1. Вправи, що сприяють більш уважному орієнтуванню в тексті, наприклад:
 - 1) Випишіть з тексту всі пропозиції, в яких описується природа, погода, будь-які події, дійові особи (їх зовнішній вигляд, вчинки, емоції і т.ін.).
 - 2) Розчленуйте текст на смислові уривки й озаглавьте їх.
2. Вправи, пов'язані зі смисловим перетворенням тексту або зміною його архітекtonіки.
 - 1) Прочитайте текст, доповнивши його можливими подробицями.
 - 2) Змініть початок або кінець тексту.
 - 3) Об'єднайте матеріал тексту тематично: об'єднайте в прочитаному уривку всі пропозиції, що стосуються опису часу або місця дії, опису характеру дійових осіб і т.ін.

II. Мовні вправи

1. Найбільш простими будуть вправи на знаходження певних мовних явищ у тексті, наприклад:
 - 1) Як виражено дію в майбутньому часі?
 - 2) Які фразеологічні звороти містяться в тексті?
2. Більш важкими будуть ті вправи, які вимагатимуть не тільки спостережливості, але і роздумів з приводу опитуваних фактів, наприклад:
 - 1) Яке значення набувають у прочитаному тексті дієслова з приставками *aus, mit, zu* і т.ін.?
 - 2) Які синоніми використовував автор для того, щоб висловити особливі відтінки руху, стану і т.ін.?

Вправи для старших курсів

На старших курсах (III-IV) можуть бути використані ті ж види вправ, однак вони будуть поступово ускладнюватися у зв'язку зі збільшенням словникового запасу студентів і набуттям знань у сфері лексикології, граматики та стилістики.

1. Смислові вправи

- 1) Доповніть у поданому контексті відсутні слова і словосполучення, враховуючи загальний контекст.
- 2) Визначте, що в прочитаному тексті є найбільш істотним і, з вашої точки зору, найбільш цікавим.

2. Мовні вправи

Для тренування спостережливості були б доцільні такі вправи:

- 1) Знайдіть у тексті слова, що належать до розмовного або книжково-письмового стилю мовлення.
- 2) Назвіть у тексті фразеологічні звороти, які зустрічаються.

Крім зазначених вправ користь можуть принести на всіх курсах вправи з перекладу з німецької мови на російську. Для перекладу слід вибирати ті місця тексту, в яких спостерігаються значні розбіжності в структурі та слововживанні німецької та російської мов. Літературний переклад у такому разі буде гарним засобом контролю щодо повного розуміння тексту [6].

У мовному сенсі читання сприяє розвитку безпосереднього (безперекладного) розуміння тексту, розширенню словника читача і дає можливість побачити засвоєний мовний матеріал в різних і численних контекстах. Якщо під час аналітичного читання головним завданням є проникнення в контекст, то під час синтетичного читання особливо цікавить широкий контекст.

На думку Л. Смірної, синтетичне читання – це домашнє читання [7]. Виходячи із завдань синтетичного читання, слід будувати методику. Потрібно навчити студентів схоплювати основний зміст тексту. Цій роботі повинен бути присвячений I курс. Студенту можна запропонувати для домашнього читання адаптовану літературу та справжню літературу з пригодницьким сюжетом. Під час читання такого тексту основне завдання студента повинно полягати в розширенні словника.

Вправи в синтетичному читанні охоплюють перший і другий курс і повинні бути спрямовані на розвиток смислової та мовної здогадки. Треба навчити учня здогадуватися про ціле за окремими знайомими елементами. Для цього можуть бути запропоновані такі вправи:

Мовні вправи

Для успішного виконання мовних вправ найбільш істотним є добре знання службових слів у широкому сенсі цього слова, тобто не тільки артиклів, прийменників, сполучників, допоміжних і зв'язкових дієслів, але і займенників, прислівників і дієслів займенникового характеру, дієслів, що містять видові відтінки типу «починати», «закінчувати» і деякі інші.

Як вважає І. Меркулова, передусім слід звернути увагу студентів на детерміновані зв'язки, тобто на такі зв'язки, коли один елемент зумовлює вживання іншого: наприклад, за наявності займенника *ich (du)* слабке дієслово може мати тільки закінчення *-e (st)*; за сполучниками *dass, weil* може слідувати лише підрядне речення; за наявності словосполучення *in Anspruch* можливе лише вживання дієслова *nehmen* і т.ін. [4]. Потім слід указати учням на зв'язки, які детерміновані лише за певних умов: наприклад, *da* є сполучником і вводить підрядне речення, якщо присудок стоїть у кінці речення, або *haben* має значення повинності, якщо в пропозиції є *zu* з інфінітивом, і т.ін. Для встановлення більш міцного зв'язку між детермінованими і недетермінованими елементами у реченні можна рекомендувати студентам такі вправи:

Визначте форму дієслова за наявності в пропозиції модальних дієслів або дієслів *haben* і *sein* з *zu*.

Більш важкими є вправи, в яких об'єднано мовні і смислові труднощі та де вибір слова або мовної форми залежить від кількох умов. Тут можна рекомендувати такі вправи:

Вставте відсутні слова і словосполучення:

Fräulein T. hockte in einem Klubsessel. Vor ... eine Verkäuferin und ... am rechten Fuß der Kundin einen ...

Таким чином, можна зробити висновки, що ці та інші подібні вправи будуть сприяти розвитку навички попередження сенсу читаного. Надалі ця навичка буде розвиватися в процесі читання літератури і не зажадає спеціальних вправ. На старших курсах має відбуватися подальше поглиблення знань про мову і вдосконалення умінь у галузі читання і навичок усного мовлення. Студенти повинні навчитися роздумувати над текстом, а не тільки схоплювати загальний зміст.

У той же час межі статті не дозволяють висвітлити деякі моменти, як наприклад навчання швидкісного читання, методика навчання читання газет німецькою мовою, які можуть бути розглянуті в подальшому в рамках вивчення проблеми навчання іноземної мови у ВНЗ.

На закінчення хотілося б ще раз підкреслити, що вивчити мову поза природним мовним середовищем можна тільки за умови регулярного (щоденного) й усвідомленого читання.

Література:

1. Богин Г.И. Типология понимания текста / Г.И. Богин. – Калинин.: Изд-во Калинин. ун-та, 1986. – 86 с.
2. Ковалевская Е.В. Проблемное обучение: подход, метод, тип, система (на материале обучения иностранным языкам) / Е.В. Ковалевская. – М.:МНПИ, 2000. – 256 с.
3. Меркулова И.И. Проблемные задачи в обучении иноязычной речевой деятельности (Английский язык, неязыковый вуз): дис. канд. пед. наук / И.И. Меркулова. – М., 1991. – 188 с.
4. Меркулова И.И. Система проблемных заданий в обучении чтению / И.И. Меркулова // ИЯШ, № 6. – 1991. – С. 8-12.
5. Пассов Е.И. Обучение чтению: [учебное пособие] / Е.И. Пассов. – Воронеж: Интерлингва, 2002. – 44 с.
6. Пассов Е.И. Учебное пособие по методике обучения иностранным языкам / Е.И. Пассов. – Воронеж: Воронежский гос. пед. ин-т., 1975. – 282 с.
7. Смирнова Л.П. Проблемные задания в обучении чтению и говорению на иностранном языке / Л.П. Смирнова // Проблемность в обучении иностранным языкам в вузе. – Пермь, 1994. – С. 45-53.
8. Суворова М.А. Лингвокультурологический подход в обучении иностранным языкам студентов старших курсов языкового вуза: дис... канд. пед. наук / М.А. Суворова. – Улан-Удэ, 2000. – 158 с.
9. Толкачева И.П. Методика обучения чтению газет на английском языке (к проблеме скоростного чтения): автореф. канд. пед. наук: 13.00.02 / И.П. Толкачева. – М.: МГПИИ им. М. Горького, 1979. – 24 с.
10. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С.К. Фоломкина. – М.: Просвещение, 1987. – 208 с.
11. Щерба Л.В. Как надо изучать иностранные языки / Щерба Л.В. Преподавание языков в школе: Общие вопросы методики: [учеб. пособие для студ. филол. фак.], 3-е изд., испр. и доп. – СПб: Филологический факультет СПбГУ; М.: Издательский центр «Академия», 2002. – С. 111-129.
12. Щерба Л.В. Об общеобразовательном значении иностранных языков / Л.В. Щерба // Вопросы педагогики. Вып. I. – 1926. – С. 99-105.
13. Loeser F. Rationelles Lesen / F. Loeser. – Leipzig: Urania, 1971. – 216 p.
14. Strittmatter E. Der Wundertäter / E. Strittmatter. – Moskau, 1962. – P. 383-388.

Красильщик Г.К., Райлянова В.Е.

ЧТЕНИЕ КАК ОДИН ИЗ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ (НЕМЕЦКОМУ) ЯЗЫКУ

В этой статье показано, что на младших курсах студенты должны настолько практически усвоить язык, чтобы уметь правильно говорить, писать и читать современную художественную и общественно-политическую литературу, не прибегая к словарю, и понимать общее содержание читаемого. На старших же курсах должно происходить дальнейшее углубление знаний о языке и совершенствование умений в области чтения и навыков устной речи.

Ключевые слова: метод, обучение, чтение, иностранный язык.

Krasylyshchuk G.K., Raylyanova V.E.

READING AS A METHOD OF TEACHING A FOREIGN (GERMAN) LANGUAGE

This article shows that the undergraduate students need to learn the language is so little to be able to properly speak, read and write contemporary artistic and socio-political literature without resorting to a dictionary and understand the general content to read. Same course at the senior must be a further increase in knowledge about the language and improve skills in reading and oral communication skills.

Key words: method, learning, reading, foreign language.

УДК 348.147 (09)

*Кузьома Т.Б.**

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАУКОВОСТІ В НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті схарактеризовано вимоги принципу науковості щодо організації навчально-пізнавальної та наукової діяльності студентів. Установлено взаємозв'язок процесу формування наукового пізнання студентів вишів у результаті грамотного застосування принципу науковості.

Ключові слова: науковість навчання, реалізація принципу науковості, викладач вищої школи, наукова діяльність, форми, методи, наукові знання.

Актуальною проблемою сучасності є формування трудової життєвої мотивації, активної цивільної та професійної позиції студентів, навчання основних принципів побудови професійної кар'єри, поведження в колективі й суспільстві, системі соціальних відносин, особливо на ринку праці, а також підготовка кваліфікованих фахівців, здатних до творчої роботи й професійного розвитку, мобільності в освоєнні новітніх науковомістких та інформаційних технологій. Відродження організаційних форм і методів навчання, що стали широко розповсюджуватися в практиці вищої школи кінця ХІХ – початку ХХ століття (наукові бесіди, лекції-діалоги, лекції-диспути, навчальні екскурсії, практичні заняття з елементами наукового дослідження, дослідницька діяльність у наукових лабораторіях) дозволяє вирішити одне з пріоритетних завдань освіти – формування в молоді цілісної картини світу й сучасного світогляду, потреби самостійного наукового пізнання; розвиток творчих здібностей і формування навичок самоосвіти й самореалізації особистості.

Окремі аспекти проблеми реалізації принципу науковості в практиці вищих навчальних закладів, а саме проблема змісту та організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, розглядалися у працях багатьох сучасних дослідників (О. Барибіна, Н. Дем'яненко, Л. Зеленська, О. Кін, О. Мартиненко, О. Осова).

Мета статті – проаналізувати досвід організації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищої школи України.

Друга половина ХХ століття характеризується вибухом нових педагогічних ідей, що примусили провідних педагогів докорінно переглянути систему навчання, яка склалася на той час. Найвідоміші відкриття й досягнення в різних галузях науки сприяли розробці нових підходів до організації навчального процесу вищих освітніх закладів.

Більшість учених і педагогів ХХ століття пріоритетними завданнями навчання вважали стимулювання самостійності й активності учнів, розвиток пізнавальних інтересів, формування стійкої любові до науки, до процесу одержання знань. Вирішення поставлених завдань вимагало значного розширення комплексу традиційних форм

* © Кузьома Т.Б.*